

Ústav germánských studií

Oponentský posudek na bakalářskou práci

Magdaleny Volavkové

na téma

Ausgewählte Zweifelsfälle der deutschen substantivischen Deklination korpuslinguistisch betrachtet.

69 stran (vč. příloh). ÚGS FF UK 2017.

Autorka si pro svou práci zvolila téma rozkolísaného užívání genitivních koncovek (-es/-s) u maskulinních a neutrálních německých substantiv. Práce se opírá o výsledky podobného výzkumu Renaty Szczepaniak (2010). Závěry uvedené v článku k tomuto výzkumu posloužily autorce jako východisko pro konfrontaci s tematicky podobným výzkumem, který provedla sama na základě korpusové analýzy v korpusu německého jazyka DeReKo.

Teoretickou část pojímá autorka jako konfrontaci názorů několika gramatik němčiny a dále jako výklad vlivů fonologických, morfologických a lexikálních a slovtvorných na tento fenomén. Věnuje se také výkladu vývoje silných koncovek substantiv v historických etapách vývoje a velký důraz klade na roli fonologického slova. Nezapomíná ale ani na výklad morfologie.

V metodologické části autorka popisuje způsob výběru zkoumaných substantiv z databáze DeReWo a způsob následných analýz v korpusu DeReKo.

V empirické části nazvané „Analýza dat“ nejprve zkoumá vybraná simplicia a následně také dvě skupiny derivátů (s odlučitelnými a neodlučitelnými předponami), vždy s ohledem na relativní frekvenci výskytu daného tvaru (-es/-s), tj. na kvantitativní zhodnocení, ale také na kvalitativní analýzu (zakončení vybraných substantiv na různé druhy hlásek a počet jejich finálních konsonantů).

Práce je opatřena také shrnutím, seznamem použité literatury a appendixem obsahujícím screenshoty z korpusových analýz.

Práce je relativně logicky strukturována. Rozhodnutí číslovat nadpisy v každé ze tří základních částí práce (teorie, metodologie, datová analýza) od začátku, však považuji nešťastné, protože je zmatečné a nepřehledné. Neumožňuje to kromě jiného vzájemné křížové odkazování v textu. Spolu s názvy kapitol a podkapitol jsou vždy znovu od začátku číslována i zobrazení vložená do textu (tabulky, obrázky, screenshoty atd.), což také nepřispívá přehlednosti (např. str. 39 opět uvedeno Abb.1, které je ovšem také na str. 18, pokaždé s jiným obsahem). V empirické části navíc autorka pod označení Abb.+ číslo řadí postupně jak tabulky výsledků analýz (vložené přímo v textu), tak screenshoty uvedené v appendixu, a to tak, že appendix tedy obsahuje Abb. od čísla šest po číslo 17 a dále až od 21 do 23. Ani toto není standardní a příliš přehledné. Autorka se také nevyhnula řazení nadpisů do nižšího řádu jen jednou položkou, např. nadpis 1 Extrahiertes Material ...v metodologické části, k němuž chybí nadpis 2 stejné úrovně. Podobně též podnadpisy 1.1.1. a 1.2.1 v empirické části práce.

Jazykově vykazuje práce některé chyby morfologické (např. str. 10 ... *welche Genitivendung [...] dominieren*; str. 48 ... *wurden ähnliche Ergebnissen [...] erzielt* ... ad.) i syntaktické

Ústav germánských studií

(str. 30 *Denn ein Wort mindestens aus einem Morphem bestehen muss* ad.), dále také prohřešky vůči typografii a layoutu (jednopísmenná slova na konci řádku, chybějící tečky za větou, nejednotná forma zkrácených bibliografických odkazů u prací více autorů (str. 11, pozn. pod čarou 6 *Helbig/Buscha*, ale na téže stránce *Haspelmath; Sims*) nebo nejednotná úprava vynechaných řádků mezi odstavci či kapitolami (srov. str. 42, 44 a 46 ad.). V práci lze nalézt také chyby z nepozornosti (str. 32 v citaci *Haspelmath/Sims* uvádí *faces*, ale transkribuje [*kæts*], tedy zcela jiné slovo; str. 49 v druhém odstavci textu uvedeno *siehe Fußnote 80*, ale tato poznámka pod čarou obsahuje irelevantní informaci k probíranému tématu; v práci zcela chybí poznámka pod čarou č. 95, přestože práce obsahuje poznámky 94 a 96) Většinou ale nejde o chyby zásadní nebo znemožňující pochopení záměru práce. Veškeré korektury jsou vyznačeny v mém výtisku práce.

V seznamu zkratk a použitých znaků, zdá se, chybí znak σ . Jedná se o týž znak jako je σ , tedy označení slabiky?

Obsahově je nutno se vyjádřit ke všem třem základním částem práce:

- 1) V teoretickém úvodu autorka ve snaze prezentovat co nejvíce aspektů neuhlídala některé pasáže a jejich význam vzhledem k zamýšlenému cíli. Jako zcela nadbytečný a bez jakékoli výpovědní hodnoty se jeví např. odstavec na str. 14 týkající se gramatiky J. Povejšila, podobně i některé další. V seznamu výchozích gramatik je uvedena také gramatika G. Zifonun, a to hned dvakrát. Výklad problematiky kolísání genitivních koncovek -es/-s na základě různých gramatik (kap. 1.2) bych doporučila pojmout spíše synteticky. Zcela zásadně je třeba vytknout pojetí kapitoly 1.2.4 *Zwischenzusammenfassung*, v němž by čtenář očekával shrnutí problematiky užívání genitivního -es/s (neboli syntetický pohled na problematiku, jak navrhuji výše), místo toho se dozvídá útržkovitou charakteristiku jednotlivých gramatik bez jakéhokoli vztahu k tématu práce.

Kapitola 3 je věnována fonologii. Již v průběhu jejího čtení vyvstává otázka, zda bylo nutné téma uchopovat tak podrobně a široce, resp. zda by nebylo vhodnější věnovat se jen problematice fonologického slova, které autorka označuje za jeden z faktorů ovlivňujících volbu genitivního -es/-s.

I v této části autorka uvádí výčet názorů několika autorů k různým fenoménům (*Fuß, Silbe* ad.), ale chybí zde konkluze, která by poznatky shrnovala či vyjadřovala autorčin názor či její pojetí těchto fenoménů.

V kapitole nazvané *Morphologie und Wortbildung* (první odstavec) je vyloženo, co je úkolem morfologie. Naopak úkol slovtvorby zde ani nikde dále v této kapitole zmíněn není. Svědčí to zřejmě o jisté autorčině formulační nevyzrálosti.

V dalším *Zwischenzusammenfassung* (kap. 5.3) autorka opakuje tutéž chybu jako byla popsána výše. Shrnuje pouze funkci předpon, zatímco většina fenoménů, o kterých předchozí kapitoly pojednávaly, zůstává nezmíněna.

- 2) V metodologické části by zasloužila větší pozornost problematika vyhledávání v korpusu a její meze. Uvedené způsoby hledání (str. 39) jsou pro nezasvěceného čtenáře nic neříkající, až zmatečné. Prosím o vysvětlení poznámky pod čarou č. 57.
- 3) Empirická část je zpracována přehledně. Autorka v ní provádí kvantitativní a kvalitativní analýzu získaných dat, striktně se věnuje stanoveným kategoriím,

Ústav germánských studií

neodbíhá od tématu. Správně také popisuje obtíže při vyhledávání některých tvarů a je si vědoma možného ovlivnění výsledků těmito obtížemi.

Prosím o vysvětlení formulace *Ebenfalls die Wortform Buchs weist eine große Anzahl von Belegen vor, die homonym in Verbindung mit den Eigennamen sind*. V Abb. 22 v appendixu totiž není jediný doklad, který by prezentovat případ spojení vlastního jména s tvarem *Buchs*.

V *Zwischenzusammenfassung* se autorka dopouští podstatné obsahové chyby, když uvádí, že neutrální simplicia mají tendenci ke krátké genitivní koncovce *-s*. To je naprostým opakem faktu, který uvádí v kvantitativní analýze na str. 47, resp. 48). Tento lapsus pak bohužel ještě opakuje i v závěru své práce, resp. ve shrnutí na str. 58.

- 4) Namísto závěru nabízí autorka pouze kapitulu *Zusammenfassung*. Jedná se o popisné shrnutí, které chronologicky charakterizuje jednotlivé zpracované kapitoly. Hlavní závěry práce lze najít až na str. 58. Zde se dopouští faktického omylu, kdy prezentuje nepravdivý údaj (srov. poznámka výše – tendence u neutrálních simplicii) a navíc si protirečí (str. 58 druhý odstavec: *Bei der Frequenz überwiegt sowohl bei den Maskulina als auch Neutra das kurze -s*. X str. 58 poslední řádek: *Bei Simplizia schwankt es zwischen langer und kurzer Endung*.)

Jedním ze zásadních pochybení celé práce je ale fakt, že aspekty probírané v teoretické části nejsou z velké části reflektovány v části praktické (nebo naopak). Zdlouhavé pasáže týkající se fonologie ad. se jen minimálně promítají do vyhodnocení dat. Navozuje to tedy dojem, jako by spolu obě hlavní části práce (teoretická a empirická) souvisely jen okrajově.

Kromě již výše uvedených dotazů bych se autorky u obhajoby ráda zeptala na toto:

- 1) Proč v práci uvádíte příklady z jazyků, které s tématem práce nesouvisí? Konkrétně např. maďarská slova v kapitole 3.4.? Nelze pro popsany fenomén najít příklady v němčině?
- 2) V práci několikrát zmiňujete, že některé genitivní tvary (jejich kvantifikace) je ovlivněna faktem, že se jedná o tvary jmen vlastních (např. str. 44 Manns, str. 45 Kohls). Je možné mluvit o tom, že kvantitativní analýza je těmito tvary zkreslena? Nepovažujete vlastní jména za podkategorii substantiv? Pokud ano, jejich přítomnost by analýze neměla vadit?
- 3) Bylo smysluplné upravovat zadání dotazu u tvaru Kohls bez křestního jména Helmut (pozn. pod čarou 69), když ve výsledcích (Appendix Abb. 10) jste se osoby politika Kohla stejně nezbavila? Zde nemyslím problematiku jmen vlastních obecně, jako v předchozí otázce, ale smysluplnost úpravy dotazu v korpusu, která nepřinesla kýžené výsledky.

Předkládaná práce sice vykazuje zjevné nedostatky, ale jsem přesvědčena, že autorka si zaslouží dostat příležitost svou práci obhájit, nedostatky vysvětlit a odpovědět na uvedené otázky. Proto připouštím předkládanou práci k obhajobě a navrhuji hodnocení dobře (3).

Mgr. Věra Hejhalová, Ph.D.